

BOQONNAA KUDHAN

DAMMAQINAAN HIRMAANNAA UMMATAA

Kaayyolee boqannichaa: Boqonnaa kana barattee erga xumurtee booda:

- *Faayidaalee hawasni dammaqinaan hirmaachuun isa argamsiisu ni beekta.*
- *Dhimmoota hawaasni dammaqinaan akka irratti hirmaatu barbaadamu ni beekta.*
- *Maalummaa waldaalee siivikii naannoo keetii ni hubatta*

Fakkii 10.2 Hirmaannaa hojii misooma naannoo irratti

- *Garaagarummaa fakkii lamaan jidduu tokko tokkoon ibsaa.*
- *Garaagarummaa lamaan gidduutti mul'ateef sababni isaa maal isinitti fakkaata? Hawaasni dammaqinaan kan hirmaatus kam keessatti dha?*

10.1 Barbaachisummaa Dammaqinaan Hirmaannaa Hawaasaa

Fakkii 10.1 Duula hojii mana barnootaa keessatti

Haasawa dura taa'aa mana barumsaa
Dura taa'aan mana barnootaa Gonjila jalqaba cufiinsa Simisteeraa irratti barattoota mana barnootichaatiif haasawa godhan. Haala ibsa isaanitiin mul'atni mana barnootichaa lammiilee gahumsa qaban horachuuf bu'uura buusuu dha. Kanaafis mana barnootaa kana keessatti barumsi qulqullinni isaa eegame kennamuu qaba. Qulqullina barnootaa mirkaneeffachuuf

immoo mana barnootaa Gonjila keessatti rakkooleen armaan gadii dhabamu akka qaban ibsanii jiru Hir'inni bishaan qulqulluu, hanqinni mana fincaanii, mana kitaabaa dhaabuun , manni yaalaa hojjatamuu dhabuun adeemsa baruu barsiisuu irratti gufuu kan ta'anii fi barumsa qulqullina qabu dabarsuu irratti rakkina fidaa kan turan ta'uu isaanii ibsan. Manni barnootichaa barattoota kutaa kudhan yeroo jalqabaaf qorm-aata biyyoolessaa akka fudhatan waan godhuuf barattoonni haala gaariidhaan qophaa'uu isaanii mirkaneessuu dha-buun rakkoo kan biraa ture. Barattoonni turtii mana barnootaa isaanii keessatti barumsa dareen alaan beekumsa dabalataa argachuuf carraa hin qaban ture. Amma garuu, barattoota hojmaata mana barnootaa keessatti hirmaachuu, akkasumas maatiin barattootaa hoggansa mana barnootaa keessatti gurmaa'anii socho'uu erga eegalanii rakkinoonni heddu hiikamanii jiru. Sararri bishaanii dabalataan galee jira. Manni kitaabaa bayeessi ijaaramee kitaabileenis waan walitti funaanamaniiif yeroo ammaa barattoonni kitaabilee dabalataatti fayyadamaa jiru. Manni yaalii haaraan waan ijaarameef barnoonni yaaliidhaan deggaramee kennamaa jira. Barattoonni barnoota daree keessaa barnoota wal maddeessaan akka deggaran godhamuu isaatiin gumiiwwan akka lammummaa fi amala gaariitiin waayee haqummaa fi filannoo

shaakala gochuun isaanii gumaacha olaanaa akka qabu hubachiisanii jiru. Keessattuu manni barnootichaa barattoota kutaa 10ffaa yeroo jalqabaaf qorumsa biyyoolessaa akka fudhatan, qophii gahaa akka qabaatan gosa barnootaa adda addaa irratti barsiisonni deggarsa adda addaa kan gochaafii jiran ta'uu isaanii ibsanii jiru. Barattoonni bulchiinsa mana barnootichaa keessatti akka hirmaatan gochuuf jecha seerri ittiin bulmaataa qophaa'ee ture mana marii barattootaan erga ilaalamee booda hanga ta'ee fooyyessuun mirkanaa'ee jira. Tarkaanfiin kun hundi kan fudhatame maatii fi ummanni hoggansa barnootaa irratti gurmaa'ee himaachuu waan eegaleef ta'uu isaa cimsanii hubachiisanii jiru. Waan kana ta'eef bara kanas sochiin olaanaan yoo godhame mana barnootaa kana keessatti barnoota qulqullina qabu kennuun akka danda'amu amantaa qaban ibsanii jiru.

(Gaazexaa "Lissaana Naa'ood" jedhamu waggaa tokkoffaa lakk 1 Guraandhala -Ebla, 2000 mana barnootaa Atsee Naa'oodiin qophaa'ee ka'umsa gochuun fooyya'ee kan fudhatame.)

Gilgaala-1**Dubbisa armaan olii irratti hundaa’uudhaan gaaffiilee armaan gadiitiif deebii kennaa**

1. Rakkooleen mana barnootaa Gonjilamaal maal turan? Furmaanni maaltu kenna-meef isinitti fakkaata?
2. Rakkoolee mana barnootaa Gonjilaa keessa turaniif furmaata kennuu irratti gaheen barattootaa yookan hirmaannaan barattootaa maal fakkaataa?
3. Rakkoolee mana barnootaa Gonjilaa keessa turan adda baasuu fi furmaata itti laachuu irratti haalli barattoonni hirmaannaa fooyyii qabu itti taasisan jira turee? Fakeenyaan ibsaa.
4. Manni barnootaa Gonjilaa amala magaalaa giddugaleessaa kan qabu dha. Mee isin immoo qabatamaa mana barnootaa keessaan irraa ka’uun rakkinoota gurguddoo mana barnootaa ta’an shan eeruun furmaata waliin kaa’aa.
5. Adeemsa rakkina adda baasuu fi furmaata itti laachuu keessatti hirmaannaan isaanii akka cimuu gaheen barattoota mana barnoota kan-aa maal ta’uu qaba

Hojiiwwan tokko tokko dhuunfaan kan hojjataman yaa ta’an malee kanneen biroo immoo hirmaannaa gareen yoo ta’e malee dhunfaan kan hin hojjetamne dha. Dhunfaan kan hojjetan ta’anis faaydaa qubsaa kan hin qabne ta’u. Fakeenyaaf naannoo keenya irraa osoo kaanee, sochiin seeraa fi naamusa dhunfaan kabajsiisuuf goonu bu’aa qabeessa hin ta’u. Ganda keenyas naannoo biroo waliin waliquunamsiisuun osoo barbaachiisee hirmaannaa ummataa malee qofaatti galmaan ga’uun rakkisaa dha. Kunis kan mul’isu hirmaannaan hawaasaa hangam barbaachisaa akka ta’e dha. Hirmaannaa akkanaa kana keessa faaydaa dhunfaa argachuun ni danda’ama. Bu’aa adeemsa kana keessa argamu irraa tokkoon tokkoon keenya fayyadamtoota ta’uu dandeenya. Muuxannoo fi beekumsas irraa arganna. Namoonni dhunfaanis rakkoo isaan irra gahuu danda’u irraa ni oolu. Hirmaannaan gareen godhamu kana caalaa barbaachisaa dha. Faaydaa dhunfaa irra kan hawaasaa ni caala. Hawaasni naannoo hundi fayyadamaa ta’a. Naannoo murtaa’aa irra darbee aanaa, ganda, naannoo fi biyyaaf fayyaduu danda’a. Waan kana ta’eef hirmaannaan hawaasni dammaqinaan godhu barbaachisaa dha

Gilgaala -2**Gaaffilee armaan gadiif deebii kennaa**

1. Namni dammaqinaan hirmaachuun ummataa faayidaa homaatuun hin qabu jedhu osoo isin qunnamee ragaa maal dhiyeessuun falmitu?
2. Faaydaan hawaasummaa dammaqinaan hirmaannaa ummataa irraa akkamitti akka argamu gabaabinaan ibsaa.

Mana Barnootaa Dandaroo

Manni barnoota Dandaroo sadarkaa tokkooffaa mana barnoota magaalaa Fininnee irraa fagaatee argamu dha. Manni barnootaa mootummaa barattoota kuma tokkoo fi dhibba saddeetii ol ta'an qabu kun rakkooled heddu qaba. Rakkinoota hedduu kana keessaa haala baruuf barsiisuu irratti rakkoo fidaa kan ture rakkoo namusaa barattoonni gareedhaan uuman dha. Barattoonni kunis gareen walii ijaaruun sa'aa barumsaatti dhugaatii dhuguun gara daree seenuun barsiistoota, barattootaa fi hawaasa mana barnootaa irratti rakkoo guddaa geessisaa turan.

Naamusa badaa daandii fi mana barnootaan alatti uumaniin ala baratto-

onni kun mana barnootaa keessattis barattoonni dubaraa tasgabbaa'anii barumsa isaanii akka hin baranne miidhaa irraan geessisu. Sa'aa barumsaa kabajanii waan hin seenneef barsiisota isaanii waliin walitti bu'u. Nama isaan to'atu waan dhabaniif barattoota biroof fakkeenya badaa ta'anii jiru. Barsiisota isaanii waan hin kabajneef namni isaan gorsu hin argamne. Walumaagalatti manni barnootichaa sababa isaaniin amala mana barnootaa qabaachuu hin dandeenye.

Dura bu'aan mana barnootaa haaraan muuxannoo qaban irraa ka'uun rakkoo mana barnootaa ni hiiku jedhamanii ramadaman fala barbaadaa jiru. Rakkoo uumameef fala kennuun yeroo kan fudhatu ta'us haala jiru fooyyessuun akka danda'amu hin shakkine. Bu'aan kun akka argamu gochuuf garuu haalli guutamuu qabu ni jira. Innis tattaaffii dhunfaa isaaniin godhan qofa osoo hin ta'in hawaasni mana barnootaa hundi irratti hirmaachuu qaba. Haala kanaan hawaasni mana barnootaa hundi isaan faana akka hiriiru kakaasan. Kanaanis milkaa'an. Barsiisonnii fi maatiin barattootaa gamtaa isaaniitiin ,barattootni kaawunsilii isaaniitiin ,akkasumas hawaasni naannoo gama ganda isaaniiitiin dura-bu'icha cinaa dhaabbatan. Rakkinichis waliin waan hojjetaniif fala argate. Itti fufuunis hirmaannuma kanaan rakkooled mana barnootaa kan biroo hiikuuf sochiin godhame. Yeroo

ammaa manni barnoota Dandaroo godina san keessaa sochii barnootaa fi naamusaan filatamee badhaafame.

Hojii Garee

1. Akka miseensa mana marii barattoota mana barnootichaatti of ilaaluun seenaa dhiyaate irratti hundooftanii gareen ta'uun rakkoolee yeroo san turan adda baasuun yaada furmaataa barr-eeffamaan dhiyeessaa.
2. Rakkoolee ijoo mana barnootaa keessan keessa yeroo ammaa jiran addaan baasuun hirmaannaa keessaniin akka hiikaman yaada furmaataa barreeffamaan qopheessuun dhiyeessaa.

Manni barnootaa akkuma dhaaba kamiyyuu hawaasa mataa isaa kan qabu dha. Dhimmi mana barnootaa kumiyyuu hawaasa ilaallata. Namni hundi dhuunfaanis ta'e gareen dhimma mana barnootaa keessatti gahee olanaan qaba. Kanaaf, murtiiwwan mana barnootaa ilaallatan keessatti hirmaannaan hawaasaa mirkanaa'uu qaba. Namni kamiyyuu kaka'umsa mataa isaatiin guddina mana barnootichaa keessatti hirmaannaa gochuun gumaachuu qaba. Barataan mana barnootichaa dhimmi mana barnootichaa waan isa ilaallatuuf yoomiyyuu taanaan dammaqinaan hirmaachuun irraa eegama.

Gilgaala -3

Gaaffiilee armaan gadiif deebii kennaa.

1. Adeemsa dimokraatawaa keessatti hojjattoonni dhaaba ykn waajjira tokko keessatti hojjetan hogganaas ta'uu baatan murtii dhaabichaaa ykn waajjirichaa irratti yaada kennuuf mirga ni qabuu? Maaliif? Akkamiin?
2. Isin hoo dhimma mana barnootaa keessan keessatti adeemsa murtiikennuu irratti hirmaachuu qabduu? Maaliif?

10. Faayidaalee Dhaabbilee Siviikii Keessatti Hirmaachuu

Fakkii 10.3 Naannoo xureessuu

Fakkii 10.4 Sochii mormii xuraa'insa naannoo

- **Fakkii armaan olii irraa maal hubattu.**
- **Waldaan Fakkii lakk 10.4 irra jiru, hawaasaa faaydaa maal kennu ?**

Jireenya Daa'imummaa Aara Tamboo irraa Walaba Ta'en Fedha

Addunyaa kana keessatti wantoonni heddu daa'imman miidhan ni jiru. Daa'imman wantoota akkanaa irraa eegamuuf mirga kan qaban ta'uun isaanii seera addunyaa irratti tumamee jira. Daa'imni waggaa 12 Maatiyoos jedhamuu fi miseensa waldaa farra kaansarii Itoophiyaa ta'e ergaa nuu dabarse keessatti "sinis wantoota miidhaa geessisan irraa of eeguu qabdu" jedha. Addunyaa irratti guyyaan dhibee kaansarii waggaa waggaan ni kabajama. Waggaa kanatti dhadannoon filatame, "Jireenya daa'imummaa aara tamboo irraa walaba ta'en fedha.>> kan jedhu dha. Kun immoo fedhii daa'imman addunyaa hundaa akka ta'e ni amanama.

Fakkii 10.5 Mirgi naannoo qulqulluu keessa jiraachuu nuuf yaa kabajamu!

Maatiyoos "Tanboo xuxuun mataa ofii irra darbee fayyaa namoota biroo irratti miidhaa guddaa kan geessisuu dha. Kana waan ta'eef mana keessatti ,mana barnootaa keessatti, akkasumas naannoo jiraannutti namoonni tamboo xuuxan gocha isaanii irraa of ittisuu qabu. Hundi keenyas namoonni tamboo xuuxan naannawa keenya jiran yoo ta'e gocha isaanii kana irraa akka of qusatan akeekkachiisuun nurraa eegama" jedha .

Dhaabbanni kaansarii addunyaa dhaddannoo "Daa'imman aara tamboo irraa yaa ittisnu" jedhu hojii irraa oolchuun hirmaannaa hunda keenyaa gaafata. Kunis kan nu yaadachiisu namoonni osoo hin beekin tamboo xuuxuu irratti bobba'an miidhaa inni fidu barsiisuuf itti gaafatamummaa qabnuun hojii akkanaa irraa of qusachuu akka qaban itti himuu akka qabnu dha. Mana keessatti, konkolaataa keessatti , iddoo

daa'imman itti guddatanittii fi iddoo ummanni wal gahutti akkasumas iddoo tamboon akka hin xuuxamne dhorkame hundatti tamboo xuuxuu dhorkuun gahee hunda keenyaa ta'uu ibsa. Yaaliin kun akka milkaa'u gaheen daa'immanii, maatii, jaala daa'immanii wkf.olaanaa ta'uu agarsiisa. Kana waan ta'eef daa'imman iddoo qulqullina qabu jiraachuuf mirgi isaanii eegamuu akka qabu nu barsiisa. (Gaazeexaa Addis Zaman irraa Amajjii 25/2000 fuula 2 irraa fooyya'ee kan fudhatame dha.)

Gilgaala- 4

Dubbisa armaan olii bu'uura godhachuun gaaffii armaan gadiif deebii kennaa.

1. Dhaabbile siviikii armaan olitti dubbistan irraa ka'uun maqaa lamaan isaanii eeraa. Akkas-umas gaheen isaanii maal akka ta'e ibsaa.
2. Waayee Maatiyoos maal akka hubattan addeessaa.

Hojii Garee

Barreeffama armaan olii irraa wanta hubattan bu'uura godhachuun gaaffii armaan gadii gareen raawwadhaa.

A. Mana barnootaa keessanitti hojii wal fakkaatu hojjechuuf gumii tokko hundeesuu dandeessan. Waayee gumii hojii wal fakkaatu

hojjechuuf hundeesitan kanaa addeessaa.

B. Faaydaa gumii dhaabbatu kana irraa argamuu danda'u barreesaa.

C. Isuma kana bu'uura godhachuun barattoonni mana barnoota keessaanii toftaa gumii keessatti akka hirmaatan gargaaru qopheessuun dhiyeessaa .

Dhaabbileen waldaa siivikii kaayyoolee addaa addaa gama hawwaasummaan ykn diinagdeetiin qaban galmaan gaguuf jecha kaka'umsa mataa oftiin dhuunfanis ta'e gareen kan ijaaraman dha. Waldaaleen kun fedhii ofii irratti hundaa'uun dhiibbaa mootummaatiin ala ta'uun, walabaa fi seera qabeessa ta'anii kan hundeeffaman dha. Kana waan taa'eef sirna dimokraasii keessatti waldaleen kun gama hawaasummaa, dinagdee akkasumas siyaasaatiin tajaajila ummataaf kennuuf caarraa bal'aa qabu.

Waldaaleen siivikii faayidaalee heddu qabu. Faakeenyaaf wantoota mootummaan ummataaf guutuu hin dandeenye irratti tajaajila heddu kennuu danda'u. Ummanni imaammata mootummaa irratti akka mari'atanii fi adeemsa siyaasaa to'achuu akka danda'u, sirna dimokraasii akka shaakalu haala mijaa'aa ni uumu. Dabalaatanis waldalee siivikii keessatti namoonni dhunfaan miseensa ta'uun hirm-

aannaa dammaqinaan taasisuun muuxannoo fi beekumsa akka argatan isaan taasisa. Miseensoonnis aadaa walii yaaduu fi wal gargaaruu akka guddifatan akka-sumas jaalala hojii akka horatan gochuufis ni fayyada.

Gilgalaa -5

Gaaffilee armaan gadii hojjadhaa.

1. Raga jaarsa ykn jaartii jaalala hojiitiin beekaman funaanuun barreeffama gababaa dhiyyeessaa.
2. Faayidaalee waldaan siivikii qabu taarreessaa.

Tuuttuuyyee fi Akaakayyuu ishee Abbiyyee

Tuuttuuyyee: Abbiyyee, aayyoon waggaa meeqaaffaa kee siif kabajje ?

Abbiyyee: Waggaa saddeettamii saddeettaffaa kiyya intaala koo. Waaqni ishee yaa eebbisu.

Tuuttuuyyee: Kana eega siif gotee maaliif loltaan?

Abbiyyee: Osoon hin beekin itaala koo; osoon hin beekin "Har'a guyyaa dhaloota kee waan ta'eef miidhagdee taa'uu qabda. Manaayis bahuu hin qabdu." naan jette.

Tuuttuuyyee: Ni beekti mitii ree? Anis ta'u guyyaa dhaloota kiyyaa huccuu

haaraa uffadhee, bareedee, hiriyoota, obboleettii fi obboleessa kiyya gidduu taa'uun akkan bashannanu taasifamaa jira mitii? Ati hoo maaliif guyyaa dhaloota keetii uffata haaraa uffattee maatii kee walin hin teenyee?

Abbiyyee: Tuuttuuyyee wanti siif hin galle tokkotu jira. Abbaa umurii dheeraa ta'uu kanan danda'e naannoo keenya keessatti waldaa misoomaa hundeessuu irraa eegalee hanga sadarkaa amma irra jirrutti osoo hin taa'in ol jedhee gad jedhee hojjachuu fi jaalala hojii qabaachuu kootiin dha. Dheerina umrii koo kanaaf sababni isaa jaalala hojii ti. .Kanaafuu, guyyaa dhaloota kiyyaa yoon kabaju hojiin jaaladhuu fi isa asiin na gahe kanaan gargar bahuu hin danda'u. Uffata uffadhee, miidhagee, maatii kiyya waliin ta'een kabaja ture.Kana booda immoo uffata kiyya jijjiiree gara hojii deemun qaba ture.Waldaa misoomaa kiyya keessatti immoo dhimma cimaaf beellama nan qaba. Guyyaa dhalootaa kiyya ergan kabajee booda akkamiinan jaalawwan koo lamaan dagadha. Haadha keetiin walii galuu kan hin dandeenye sababa kanaan dha.

Tuuttuuyyee: Amma naa gale Abbiyyee. Anis fakkeenyummaa keen horodofa.

Abbiyyee: Ishoo! intaala too. Naa guddadhu! Siifis umurii naaf kenne siif yaa kennu!. Jaalala hojii horadhu!

Gilgaala -6

**Marii armaan olii irratti
bu'uureeffachuun gaaffilee
armaan gadiif deebii kennaa.**

1. Akka ilaalcha keessaniitti garaagarummaan haadha tuuttuuyyee fi akaakayyuu tuuttuuyyee gidduu jiru maal?
2. Beekumsa ijoo lamaan Abbiyyee irraa argattan barr-eessaa.
3. Tuuttuuyyeen yaada haadha ishee fi akaakayyuu ishee keessaa kam yoo fudhatte wayya? Maaliif ?

© MOE, FDR Ethiopia
Not to be republished

Yaada xumura boqonnichaa

Dammaqinaan hirmaannaan ummataa, misooma hawaasummaa fi ijaarsa sirna dimokraasii ummataa, guddisuuf barbaachisaa dha. Sirni dimokraasii kan guddatu, guddinni hawaasummaa kan dhufu, akkasumas naageenyi ummataa kan mirkanaa'u lammiileen hundi hirmaannaa dammaqinaan yoo taasiisan dha. Sirna dimokraasii keessatti dammaqinaan hirmaachuuf haalli mijaa'aa ta'e ni uumama. Isaan kanneen keessaa tokko mirga walabummaan gurmaa'uu ti. Gurmaa'uun immoo humni bittinaa'ee jiru walitti dhufee humna cimaa akka uumu taasisa. Waldaaleen siivikiis bu'uura mirga walabummaan gurmaa'uu ti. Namoonni dhuunfanis ta'e gareen fedhii fi kaka'umsa ofitiin wadaalee siiviikii kaayyoolee haw-

aasummaa fi dinagdee galmaan gahuuf ni hundeeffatu. Waldaaleen kunis dhiibbaa mootummaa irraa walaba dha. Waldaaleen kunniin tajaajila hawaasummaa kennuun mootummaaf deggarsa gochuun alatti sirna dimokraasii gabbisuu keessatti gumaacha olaanaa taasisu. Waltajjii ummatni karaa dimokraatawaa ta'een raawwii imammata mootummaa irratti hirmaatuu fi to'annaa akka godhu taasisan ta'uun tajaajilu. Waldaaleen siivikii aadaa wal gargaaruu fi jaalalli hojii akka cimuu taasisu. Haaluma kanaan isin hundinuu amma irraa eegalee waldaalee siivikii tokko keessatti miseensa ta'uun hirmaannaa dammaqinaan taasisuu irratti shaakaluu fi gahee lammummaa isin irraa eegamu bahuu qabdu. Dammaqinaan hirmaachuu keessaniinis aadaa fi jaalala hojii ittiin cimsachuu danda'uun isin irraa eegama.

© MOE, FBR
Not to be

JECHOOTA IJOO

Faaydaa dhuunfaa:- Faaydaa namoonni dhuunfaan waan tokko irraa argatan

Faaidaa hawaasummaa:- Faaydaa namoonni waan tokko irraa waliin ykn qaamni hawaasaa tokko argatu

Kakaasuu: Namoonni kaayyoo ykn hojii tokko akka hubatan ,akka deggaran,akka morman wkf.gochuuf jecha kan raawwatu

Jaajala hojii:- Hojiin jireenyaaf barbaachisaa ta'uu isaa hubachuun hojii kabajuu

© MOE, FDR Ethiopia
Not to be republished

Gaaffilee keessa deebii

I. Gaaffilee armaan gadii dubbisuun sirrii kan ta'een 'dhugaa' jechuun sirrii kan hin taane immoo 'soba' jechuun deebii kennaa.

1. Hawaasni dammaqinaan hirmaachuun isaa faaydaa dhunfaa qofa argamsiisa.
2. Yeroo amma jireenyi dorgommii waan ta'eef wanti bu'a qabeessa ta'e hundi kan raawwatamu dhuunfaan qofa.
3. Jaalalli hojii kan ibsamu faaydaa hojii dubbachuun qofa dha.
4. Waldaaleen siivikiin gurmaa'anii hojii bal'aa fi faaydaa qabu hojjechuu akka danda'an sirni dimokraasii isaaniif barbaachisaa dha.
5. Dammaqinaan hirmaannaan ummataa jaalalli hojii akka uumamu gargaara.

II. Gaaffilee armaan gadii "A" jalatti dhiyaatan kan "B" jala jiraniin walitti firoomsaa.

"A"

1. Dhuunfaan kan hin raawwanne
2. Faayidaalee waldaa siivikii keessaa tokko dha.
3. Qaamoolee faayidaa hawaasummaa argaamsiisan
4. Dhiibbaa mootummaa irraa walaba kan ta'e
5. Sirna dimokiraasii

"B"

- A. Maatii, gandaa, aanaa , naannoo fi biyyaa
- B. Dhabamuu dammaqinaan hirmaan hawaasaa
- C. Waldaalee siivikii
- D. Misooma naannoo
- E. Hojiiwwan humna mootummaan qafa hin hojjetamne deggeruu
- F. Dhiibbaa aadaa
- H. Haala dammaqinaan Hirmaannaa hawaasaaf mijaa'aa ta'e

III. Gaaffilee armaan gadii dubbisuun deebii sirrii ta'e filadhaa.

1. Faaydaalee waldaa siivikii keessaa tokko
  - A. Miseensoota isaa aangoo siyaasaatiif geessisuu
  - B. Bakka mootummaan humni isa hanqatetti deggeruu
  - C. Imaammata mootummaa cimsuuf jecha waltajjii ummanni irratti hirmaatu uumuu
  - D. Kutaalee hawaasaa dhiibbaan irra gahaa tureef aantummaa siyaasaa qabaachuu
2. Hojiiwwan faaydaa qaban kamiyyuu
  - A. dhunfaan raawwachuu qabu
  - B. Gareen raawwachuu qabu
  - C. Akka haala qabamaatti hojii irratti dhuunfaan ykn gareen raawwatamuu qabu
  - D. Deebiin hin kennamne
3. Waldaalee siviikii ilaalchisee dhugaa kan ta'e kam?
  - A. Dhuunfaan ykn gareen fedhii fi kaka'umsa ofiitiin hundeeffamu
  - B. Haala qajeelfama mootummaa irraa kennamuun hojjeta
  - C. Kaayyoo hawaasummaa malee kaayyoo dinagdee hin qabu
  - D. Deebiin hin kennamne
4. Dammaqinaan hirmaannaa ummataan faaydaa hawaasummaa kan argatan
  - A. Biyyattii
  - B. Ummata gandichaa
  - C. Ummata aanaa
  - D. Hundinuu sirriidha.

IV. Iddoo duwwaa armaan gadii jecha/gaalee sirrii ta'een guutaa

1. Waldaaleen siivikii bu'aawwan mirgoota walabaan _____ ti.
2. Hawaasni naannoo tokkoo waliin ta'uun misooma tokko ciminaan hojjetee hojii hojjete irraa bu'aa olaanaa yoo argatu _____ mul'isa.

V. Gaaffilee armaan gadiif deebii sirrii ta'e kennaa

1. Faaydaalee waldaa siivikii keessaa lamaan isaanii eeri.
2. Dammaqinaan hirmaannaa hawaasaa keessatti garaagarummaa faaydaa dhuunfaa fi garee adda baasaatoo fakkeenyaan addeessaa.